

Исследована динамика гематологических показателей лошадей русской рысистой породы разных возрастных групп. Наибольшая интенсификация тренировочного процесса наблюдается в возрасте 3 лет. Кони старшего возраста сохраняют высокий уровень тренированности на протяжении всего тренировочного сезона, что позволяет им показывать стабильные результаты.

Русский рысак, резвость, гематологические показатели

DYNAMICS OF HAEMATOLOGICAL INDEXES OF HORSE OF THE RUSSIAN TROTTER BREED OF DIFFERENT AGE-DEPENDENT GROUPS DURING TRAINING SEASON. Bondar O.

Hematological parameters dynamic of different age groups Russian trotter horses is investigated. The greatest intensification of training process is observed in the age of 3-th years. Horses of advanced age keep a high training performance level during all training season that allows them to show stable results.

Russian trotter, performance, hematological parameters

УДК 636.13.082.2

О.В. БОНДАРЕНКО

Институт розведення і генетики тварин УААН

ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА КОНЕЙ СПОРТИВНИХ ПОРІД УКРАЇНИ

Розглянуто питання удосконалення спортивної роботоздатності коней в Україні і, в першу чергу, української верхової породи. На сьогодні це система ведення племінної роботи з породами, надання оцінка та добір молодняку для селекційних цілей. Вивчено якість племінного поголів'я, молодняку та спортивних коней у розрізі власників і породної належності. Встановлено тенденції зміни роботоздатності.

Кінь, порода, добір, роботоздатність, жеребець-плідник, рух, стрибок

© О.В. Бондаренко, 2009

Розведення і генетика тварин. 2009. № 43

Останнім часом темпи удосконалення спортивної роботоздатності коней української верхової породи відстають від світових. У суб'єктах племінної справи практично відсутня цілісна система виховання, підготовки та випробувань коней за спортивною роботоздатністю. Більшість жеребців-плідників (60%) та 95% конематок не оцінені за спортивною роботоздатністю. Крім того, підходи до оцінки коней були незмінними протягом майже 30 років. За цей час змінились вимоги, правила та складність програм змагань з класичних видів спорту. Тому надзвичайно актуальною проблемою в спортивному конярстві є системність проведення етапів добору жеребців та кобил із внесенням показників оцінки щодо роботоздатності у програму селекції з урахуванням сучасних вимог кінного спорту.

Матеріал і методика досліджень. Робота проводилась у 3 кінних заводах, 13 племінних репродукторах, господарствах приватних власників та кінноспортивних базах України за результатами експертної оцінки коней за основними селекційними ознаками – типом, екстер'єром, промірами та спортивною роботоздатністю (n=470). У дослідженнях використано методику оцінки спортивної роботоздатності коней*, а також власну шкалу оцінки якості молодняка віку 2–5 років за 10-бальною системою (табл. 1).

Результати досліджень. Оцінено роботоздатність та екстер'єр 146 жеребців-плідників та конематок української верхової та інших порід спортивного напрямку використання. Встановлено, що в обстежених господарствах українська верхова порода становить більшу частку коней (n=116, або 78,4%). При цьому найменша частка коней (17,4%) не українського походження виявлена в кінних заводах. У племрепродукторах також використовують переважно коней українського

*Бондаренко, О. В. Методика оцінки роботоздатності коней, що використовуються в класичних видах кінного спорту / О. В. Бондаренко // НТБ ІТ УААН. – 2002. – № 81. – С. 6–11.

походження – до 80,6%. І тільки приватні власники утримують у виробничому складі до 30,4% коней чистокровної верхової та західноєвропейських порід.

1. Форма оцінки коней за екстер'єром, руховими та стрибковими якостями

Назва ознаки	Що оцінюється
Тип та вираженість породи	Відповідність типу будови тіла еталона породи
Екстер'єр	Гармонійність, достоїнства та недоліки будови тулуба, формат, лінія верху, статевий диморфізм
Постава та будова кінцівок	Будова та постава кінцівок, розвиток м'язів, сухожилків і зв'язок, наявність вад
Крок	Стиль, захват простору, імпульс, ритм, рівновага, збалансованість
Рись	Стиль, захват простору, імпульс, ритм, рівновага, збалансованість
Галоп	Стиль, імпульс, ритм, рівновага, збалансованість
Сила стрибка	Висота контрольної перешкоди, можливості
Техніка стрибка	Стиль та технічність подолання перешкод
Загальна оцінка	

Проведено порівняльний аналіз якості маточного складу у розрізі порід, а також породної належності батька конематок української верхової породи. Результати оцінки за селекційними ознаками представлено в табл. 2.

2. Оцінка конематок за основними селекційними ознаками залежно від походження ($M \pm m$, бали)

Походження	Кількість	Оцінка в балах		
		тип та екстер'єр	кінцівки та копита	роботоздатність
Українська верхова чистопородна	61	6,31±0,89	5,70±1,25	6,17±0,45
Від батьків західноєвропейських порід	37	6,11±0,71	5,61±0,98	6,22±0,70
Західноєвропейські	30	6,40±0,53	6,53±0,93	6,45±1,53

Кобили різного походження за оцінкою типу та екстер'єру практично не відрізняються, але за якістю кінцівок конематки

західноєвропейських порід на 0,92 бала перевищують отриманих від батьків не українського походження і на 0,83 бала – чистопородних українських кобил. При цьому вірогідних різниць за цими показниками між двома породами не виявлено. При розведенні коней української верхової породи особливу увагу необхідно приділяти оцінці та добору у виробничий склад жеребців та конематок за якістю кінцівок.

Для визначення племінної цінності коней у 2004–2008 рр. були проведені державні атестації 133 жеребців 2–5-річного віку української верхової та західноєвропейських напівкровних порід 30 суб'єктів племінної справи на можливість їхнього племінного використання. За цей період до атестації було представлено 68,2% коней української верхової породи та 29,6% західноєвропейських порід. У 2007 – 2008 рр. суттєво зросла кількість західноєвропейських коней, яка сягнула 50,0 та 31,6% відповідно. Це підтверджує той факт, що в останні роки багато селекціонерів віддає перевагу міжпородному схрещуванню.

Для перевірки ефективності використання запропонованих шкал оцінки в системі добору та встановлення племінної цінності коней української верхової та західноєвропейських порід проведено аналіз якості жеребців-плідників, представлених до атестації в період з 2006 по 2008 р. Результати оцінки у розрізі порід представлено у табл. 3.

3. Оцінка якості жеребців-плідників за роками атестації ($M \pm m$, бали)

Роки	Ознаки	Породи		
		українська верхова	західноєвропей- ські	усього
1	2	3	4	5
	n	20	5	25
2006	Тип та екстер'єр	6,76±0,46	7,42±0,55	7,11±0,67
	Рух	6,33±0,78	7,02±1,25	6,68±0,34
	Стрибок	5,81±0,96	6,43±0,37	6,12±1,53
	n	19	18	37
2007	Тип та екстер'єр	7,19±0,63	7,17±0,72	7,18±1,12
	Рух	6,85±0,58	7,23±0,83	7,04±0,38
	Стрибок	6,56±0,68	7,81±0,49	7,19±1,22

Закінчення табл. 3

1	2	3	4	5
	n	12	6	18
2008	Тип та екстер'єр	7,40±0,71	7,76±0,22	7,58±1,45
	Кінцівки, ко- пита	6,01±0,35	7,00±0,26	6,51±1,04
	Рух	7,62±0,89	7,83±0,65	7,72±0,23
	Стрибок	6,73±0,18	8,41±0,68	7,57±1,15
	n	51	29	80
У серед- ньому	Тип та екстер'єр	7,12±0,62	7,45±0,27	7,25±0,32
	Рух	6,93±0,77	7,08±0,69	7,01±0,74
	Стрибок	6,3±0,61	7,55±0,83	6,96±1,66

Дані таблиці свідчать, що в цілому жеребці-плідники, які були представлені до атестації, добре розвинені, досить типові і характеризуються високою роботоздатністю. Жеребці української верхової породи за типом та екстер'єром відповідають стандарту породи. При цьому рівень їхньої роботоздатності потребує значного покращання. За результатами оцінки стрибкових якостей українські жеребці на 1,18 бала поступаються жеребцям західноєвропейської селекції.

Однак для коней вихідних порід, які використовуються при розведенні української верхової породи, висуваються більш жорсткі якісні вимоги – на рівні 8 балів за комплексом ознак. У середньому західноєвропейські жеребці не відповідають цим вимогам. Тому добір жеребців західної селекції необхідно здійснювати науково обґрунтовано та цілеспрямовано.

Результати оцінки української верхової породи за роками атестації свідчать про наявність певного прогресу ознак, що селекціонуються. Так, якість типу та екстер'єру з 2006 року підвищилась на 0,64 бала, якість руху – на 1,29, а стрибка – на 0,92 бала. Жеребці української верхової породи характеризуються більш розвиненими руховими якостями, ніж стрибковими. За силою та технікою стрибка вони вірогідно ($P \geq 0,99$) – на 1,68 бала поступаються жеребцям західноєвропейських порід. Це зумовлено направленою селекцією з українською породою за спеціалізацією з виїздки.

За розробленою методикою проведено експертну оцінку 117 голів молодняку та 112 спортивних коней української верхової та західноєвропейських порід. Виявлено, що найбільша кількість коней зосереджена в спеціалізованих пунктах по тренінгу та підготовці молодняку (трендепо). Молодняк здебільшого українського походження. Однак по спортивних конях у трендепо перевага віддається коням західноєвропейських порід. Але в цілому в спорті більшість залишається за кіньми української верхової породи. В табл. 4 представлено кількісний та якісний склад молодняку та спортивних коней обстежених господарств.

4. Порівняльний аналіз якості коней української верхової та західноєвропейських порід

Породи	Молодняк 3–5 років			Спортивні коні			Усього
	п	екстер'єр	роботоздатність	п	екстер'єр	роботоздатність	
Українська верхова	102	6,3±4,58 5,70	6,5±2,30 3,77	65	6,0±0,33 2,57	6,5±0,51 3,61	102
Західноєвропейські	10	6,2±2,37 1,66	7,4±3,12 6,15	35	6,1±0,77 2,35	6,7±0,24 2,31	45
Чистокровна верхова	5	6,0±0,46 3,32	6,1±0,87 3,88	12	5,9±0,69 1,64	6,1±0,19 1,00	17
Усього	117	6,1±2,14 3,75	6,7±3,36 3,15	112	6,0±1,13 3,85	6,43±1,25 3,12	229

У результаті досліджень виявлено, що за абсолютними показниками продуктивності (тип, екстер'єр та спортивні якості), але без вірогідної різниці, коні західноєвропейських порід перевищують показники оцінки молодняку та спортивних коней української верхової породи.

Висновки. Експертна оцінка поголів'я та результати атестації свідчать про наявність певного прогресу української верхової породи за типом, екстер'єром та роботоздатністю. Це говорить про ефективність запропонованої методики

оцінки і впровадження системи добору коней за результатами випробувань. Найбільшу увагу слід приділяти будові та поставі кінцівок.

Добір жеребців української верхової породи необхідно посилити у напрямку спеціалізації за стрибковими якостями, а також покращання якості кінцівок. У селекції української верхової породи підвищити вимоги до жеребців західноєвропейських порід, які за комплексом ознак повинні бути оцінені не нижче 9 балів, але не менше 8 балів за одну із ознак.

ЭКСПЕРТНАЯ ОЦЕНКА ЛОШАДЕЙ СПОРТИВНЫХ ПОРОД УКРАИНЫ. Бондаренко О.

Рассмотрены вопросы усовершенствования спортивной работоспособности лошадей в Украине и в первую очередь украинской верховой породы. Сегодня это система ведения племенной работы с породами, более ранняя оценка и отбор молодняка для селекционных целей. Изучено качество племенного поголовья, молодняка и спортивных лошадей в разрезе владельцев и породной принадлежности. Обнаружены положительные тенденции изменения работоспособности.

Лошадь, порода, отбор, работоспособность, жеребец-производитель, движения, прыжок

ESTIMATION OF SPORT HORSES OF UKRAINE. Bondarenko O.

The article is devoted the improve of riding breeds of sport performance of horses in Ukraine. Presently it is the system of conduct of breeding work with breeds, as possible more early estimation and selection of false for breeding aims. Was study quality of breeding horses, false and sport horses. Detected positive tendencies of changes sport performance.

Horses, bred, selection, sport performance, breeding stallions, movements, jump